

STRESZCZENIE

Niniejsza rozprawa doktorska została poświęcona analizie możliwości zastosowania metody Snoezelen w oddziaływaniach wspierających funkcjonowanie emocjonalno-poznawcze dzieci i młodzieży pozostających w normie intelektualnej. Punktem wyjścia dla podjętych rozważań było założenie, że odpowiednio zaprojektowane środowisko polisensoryczne może stanowić czynnik wspierający rozwój zasobów psychologicznych dziecka, w szczególności w zakresie poczucia własnej skuteczności oraz strategii radzenia sobie ze stresem. Podjęcie problematyki badawczej wynikało zarówno z obserwowanego wzrostu zainteresowania metodą Snoezelen w praktyce terapeutycznej i edukacyjnej, jak i z ograniczonej liczby doniesień empirycznych dotyczących jej zastosowania w grupie dzieci i młodzieży rozwijających się w normie intelektualnej.

Część teoretyczna pracy obejmuje analizę podstaw teoretycznych metody Snoezelen, jej genezy, założeń oraz współczesnych kierunków rozwoju. Omówiono znaczenie środowiska terapeutycznego i doświadczeń polisensorycznych dla rozwoju dziecka, a także odniesiono metodę do wybranych koncepcji psychologicznych, pedagogicznych i psychomotorycznych. Szczególną uwagę poświęcono funkcjonowaniu emocjonalno-poznawczemu dzieci i młodzieży, poczuciu własnej skuteczności w ujęciu społeczno-poznawczej teorii Alberta Bandury oraz strategiom radzenia sobie ze stresem. Przeprowadzone analizy pozwoliły na opracowanie modelu badawczego zakładającego możliwość występowania zmian w zakresie wybranych zasobów emocjonalno-poznawczych po udziale w oddziaływaniach Snoezelen.

W części metodologicznej przedstawiono założenia badań własnych, problematykę badawczą, procedurę badawczą oraz charakterystykę zastosowanych narzędzi. Badania przeprowadzono w strategii ilościowej i obejmowały etap pilotażowy oraz badania właściwe. Zastosowano schemat pomiaru przed i po oddziaływaniu, uwzględniający zarówno samoopis dziecka, jak i ocenę funkcjonowania dziecka dokonywaną przez rodzica. W badaniach wykorzystano Test Matrycy Ravena (służący określeniu normy intelektualnej), Skalę Kompetencji Osobistej KompOs (do oceny poczucia własnej skuteczności i jej wymiarów), Kwestionariusz Jak Sobie Radzisz (do oceny strategii radzenia sobie ze stresem) oraz ich zmodyfikowane wersje rozszerzające pomiar o perspektywę rodzicielską. Dodatkowo uwzględniono analizę wybranych zmiennych socjodemograficznych i kontrolowanych.

Część empiryczna prezentuje wyniki badań przeprowadzonych w grupie dzieci w wieku 11–13 lat. Analizy objęły ocenę zmian w zakresie poczucia własnej skuteczności oraz stosowanych strategii radzenia sobie ze stresem po zakończeniu oddziaływań Snoezelen. Przeprowadzono również ocenę znaczenia wybranych zmiennych kontrolowanych oraz analizę zgodności pomiędzy

samooceną dziecka a oceną jego funkcjonowania dokonywaną przez rodzica. Uzyskane wyniki wskazały na występowanie zmian zgodnych z zakładanym kierunkiem oddziaływań – wzrost poziomu poczucia własnej skuteczności oraz częstsze stosowanie strategii adaptacyjnych, w szczególności aktywnego radzenia sobie i poszukiwania wsparcia, przy jednoczesnym ograniczeniu strategii opartych na koncentracji na emocjach. Zaobserwowano również tendencję do zmniejszania rozbieżności pomiędzy samooceną dzieci a oceną rodzicielską.

Interpretacja wyników została przeprowadzona z uwzględnieniem ograniczeń metodologicznych oraz ostrożności w zakresie możliwości ich uogólniania. Uzyskane rezultaty pozwalają jednak traktować metodę Snoezelen jako obiecujący kierunek wspierania funkcjonowania emocjonalno-poznawczego dzieci i młodzieży oraz wskazują na potrzebę prowadzenia dalszych badań nad mechanizmami i skutecznością tego rodzaju oddziaływań. Wnioski sformułowane na podstawie przeprowadzonych analiz mogą stanowić podstawę do rozwijania praktyki pedagogicznej, psychologicznej i terapeutycznej oraz dalszej eksploracji naukowej tego obszaru.

Słowa kluczowe: Snoezelen, Sala Doświadczenia Świata, środowisko polisensoryczne, poczucie własnej skuteczności, strategie radzenia sobie ze stresem, funkcjonowanie emocjonalno-poznawcze, dzieci i młodzież